

Namn att minnas

Per Wästberg

Det kusliga med Per Wästberg, skrev Stig Ahlgren när den 15-årige skolgossen debuterat med en högaktningsfullt mottagen novellsamling, "Såpbubblor", är inte att han är brådmogen. Det är att han är mogen.

Ändå kusligare är kanske att han alltsedan dess fortsatt att vara det.

Han är, fyrtio år fyllda, en välanpassad, välbalanserad, välbehärskad, välbetrodd, välkänd, välsedd, vältempererad, väluppfostrad, välförståndig för att inte säga välvis, ja kort sagt en välartad person.

Detta är förträffligt. Men är det någonting för Dagens Nyheter?

Om man tänker på hans bägge närmaste företrädare, Herbert Tingsten och Olof Lagercrantz, är det knappast något av ovan uppräknade epitet som man spontant skulle förknippa med dem. Omväxling förnöjer kan det sägas och i stället för två lidelsefulla, passionerade, ibland ursinniga naturer, två eldsprutande berg, två vulkaner, skall man nu få en sansad och samlad natur, en fast klippa, kanske ett grustag av rimlighet och vett.

Man kan förstå att styrelsen dragit en lättadens suck, när den efter många stormiga år lyckats skapa enighet kring en kulturell chefredaktör, vars namn kanske kan lugna de oroliga bland Dagens Nyheter:s läsare och hindra fanflykten av dem som tycker sig se sin tidning förvandlas till ett aftonblad om morgonen. Men vad tänker redaktionsklubben, när den trots allt föredragit Wästberg framför mer eller mindre snillrika socialistiska samhällsomstörtare som Jörgen Eriksson, Sven Lindqvist och Eva Moberg? Hur har snacket gått inom tjejmaffian resp vänstermaffian, två begrepp som i stor utsträckning sammanfaller; det är ju statistiskt påvisat att flertalet av DN:s medarbetare är vänstersocialister? En tolkning är naturligtvis att vederbörande är så säkra på sin sak, med andra ord att upplösningen gått så långt inom DN, att Wästberg inte kommer att ha någon möjlighet att påverka utvecklingen. Endast framtiden kan utvisa om detta skulle vara sant. Endast

framtiden kan utvisa om DN under Wästbergs — partiella — ledning kommer att återgå till att även på kultursidorna vara en i vidaste bemärkelse liberal (snarare än anarkistisk) tidning.

Hur som helst är det ovedersägligt, att Per Wästberg till sina många andra välklingande epitet kan lägga även adjektivet välmeriterad. Han har visserligen aldrig gått igenom journalisthögskola eller varit "redaktör", men han är, kan man nog våga påstå, född till journalist. Till att börja med är han född och uppvuxen i ett lagom bohemiskt journalisthem på Östermalm, där han såg journalister komma och gå och framför allt hörde dem tala vid alla tider på dygnet. Hans far var den i förtid bortgångne, lysande publicisten Erik Wästberg, en tid hos Åhlén och Åkerlund, under kriget chefredaktör för NDA och slutligen politisk kolumnist i Svenska Dagbladet, där han i sina "kringlor" på ett oeffterhärmligt sätt kombinerade nationalekonomi och sunt förnuft, bibelspråk och politik. Erik Wästberg var en av dessa gudarnas älsklingar, som dör unga: humoristisk, skeptisk, charmfull, spefull, självironisk.

I föräldrarnas — modern är den framstående yrkeskvinnan Greta Wästberg — gästfria hem med dess brokiga umgängeskrets träffade den unge Per många märkliga personer inte minst från tidnings- och författarvärlden. Bekant är historien om hur han och pappan en sommar cyklade på Öland, Per med Edvard Thermanius bok om riksdagspartierna på pakethållaren. Han hade just ansatt sin pappa med frågor om bondeförbundets ideologi på 20-talet, onekligen ett av de mera olösliga problem en politisk journalist kan ställas inför. "Det skall du fråga den där farbrorn om, han vet allt om det!" utropade Erik Wästberg och pekade på en rundnätt herre i blå overall som turligt nog visade sig vara Herbert Tingsten. Det var det första (men inte sista) mötet mellan två av DN:s blivande chefredaktörer, och det bidrog till att stegra Per Wästbergs politiska intresse.

Legenden förmäler att han som skolpojke satt på KB och läste riksdagsprotokoll, mellan vilka han då och då läskade sig med stockholmiana och etnografi. Säkert är i varje fall att han siktade på att bli chefredaktör: han valde och vrakade mellan Barometern, Östgöta-Correspondenten och Göteborgs Morgonpost, men någon av dem skulle det vara och där skulle han skriva vad han ville. För säkerhets skull tog han en journalistkurs från Pennan — "kan ni rita så kan ni skriva."

Men hur det nu var slog han dessa drömmar ur hågen. Möjligen kan det ha något samband med en bitter besvikelse som bereddes hans far. Erik Wästberg hade — med rätt eller orätt — fått den uppfattningen att Bonniers lovat honom chefredaktörskapet för den nystartade Expressen, men så blev det alltså till Erik Wästbergs stora grämlse inte. Han ansåg sig skamligt behandlad. Kanske kan detta intermezzo i varje fall ha något samband med Per Wästbergs beslut att tacka ja till DN. Han har åtminstone antytt något dylikt i en intervju, där han berättat om pappans desillusion och om hur han på sätt och vis tycker att cirkeln nu slutit sig i och med att han själv erbjudits en chefredaktörspost i DN.

Hur som helst bestämde han sig för att bli fri författare, och hans andra bok "Enskilt arbete" — även den lika högaktningfullt mottagen som föregångaren och också efterföljarna — låg på bokhandelsdiskarna när han tog studenten. Inkomsterna från sina böcker har han drygat ut med journalistik, till en början — men helt kort! — i Svenska Dagbladet därefter bl a i Arbetaren och, huvudsakligen, i Dagens Nyheter. Han tillbragte ett par terminer vid Harvard, som han påstår vara den mest lärorika tid han upplevt. En vändpunkt i hans liv var när han som Rotarystipendiat på 50-talet kom till Rhodesia, där han plötsligt med oförmedlad brutalitet ställdes inför den tredje världens tragedi, som alltsedan dess djupt engagerat honom. Det

var i rätta ögonblicket. Detta inte sagt som minsta antydning om något slags opportunism hos Wästberg, men som en född journalist har han alltid förstått att vara i takt med tiden. Förändringens vind hade börjat blåsa över Afrika, och lågmält men eftertryckligt började Wästberg upplysa svensk opinion om afrikanska problem; han specialiserade sig småningom på Angola. Som en drivande kraft i svenska Amnesty International och ordförande i Svenska Pennklubben har han kunnat ägna sig åt denna verksamhet med ständigt ökad auktoritet.

Under tiden har han fortsatt sitt skönlitterära författarskap. Hans ungdoms idoler hade varit Hjalmar Söderberg och Bo Bergman och han skrev, om man så vill i deras efterföljd, nostalgiska skildringar av det Östermalm, som varit hans hemstad i staden och den sekelskiftesidyll, som varit hans hemö i skärgården. Allteftersom hans internationella engagemang tilltog, har de naturligt nog kommit att sätta sin prägel på hans författarskap. Den stora romantrilogin med titlarna "Vattenslottet", "Luftburen" och "Jordmånen" har hälsats som en pendang på prosa till Gullbergs "Kärlek i 20:e seklet". Det frapperande är emellertid att Wästberg lyckats kombinera en ömsint kärleksskildring med en intelligent, intressant, stundom skarpsinnig diskussion av skilda samtidsproblem.

Ibland har han måhända lyckats alltför bra. Åke Janzon, oöverträffad svensk mästare på infernaliskt inlindad kritik, har om en passus i en av Wästbergs senaste romaner skrivit: "Kan det sägas bättre? Förmodligen inte. Men hade det inte varit bättre om det aldrig blivit sagt?" Bortsett från att redan denna formulering borde vara nog att försäkra Wästberg om en plats i den svenska vitterhetens hävder, vill man gärna hoppas att något liknande inte skall behöva uttalas om hans insats som chefredaktör i Dagens Nyheter.